

**‘Samen leven,
ruimte geven’**

**Kadernota
2024**

Inhoudsopgave	3
1. Aanbieding en samenvatting.....	5
2. Uitgangspunten	11
2.1 Structureel en reëel evenwicht.....	11
2.2 Algemene Uitkering.....	11
2.3 Sociaal domein.....	11
2.4 Gemeenschappelijke regelingen.....	11
2.5 Rente.....	11
2.6 Ontwikkeling loonkosten en premies	11
2.7 (Woon)lastendruk.....	11
3. Financieel perspectief 2024-2027.....	13
3.1 Recapitulatie	13
3.2 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	14
3.3 Programma's (exclusief investeringsagenda).....	15
3.4 Investeringsagenda.....	27
3.5 Mutaties in reserves	29
4. Meerjarenraming lange termijn	31
5. Reservepositie	33
5.1 Ontwikkeling algemene reserve vrij besteedbaar	33
5.2 Ontwikkeling solvabiliteit	33
6. Voorstel.....	35
7. Raadsbesluit.....	37

1. Aanbieding en samenvatting

Inleiding

Deze Kadernota geeft verder invulling aan het Beleidsprogramma 'Samen Leven, Ruimte Geven' Het zijn uitdagende tijden en er wordt hard gewerkt. Kijken we naar de vijftien opgaven, dan worden op een breed front vorderingen gemaakt. We hebben het eerste jaar van de bestuursperiode 2022 - 2026 achter de rug en blikken in deze Kadernota vooruit naar het jaar 2024. We hebben hoge ambities. Ruimte aan de Thoolse samenleving. Verbinden en versterken. Werken aan de grote transities in het sociaal domein, op het terrein van energie en klimaat en in de digitale wereld.

In de kernen gebeurt het: daar wordt geleefd, gewoond en gewerkt. We gaan de komende jaren verder met het investeren in de kernen, zowel op het gebied van het sociaal domein als in de openbare ruimte en op het gebied van veiligheid. En tussendoor circa 250 Oekraïense ontheemden opvangen, de energietoeslag regelen en de vijftig plaatsen crisishulpverlening regelen.

Sociaal domein

Het voor elkaar zorgen in de verschillende sociale verbanden, zoals het gezin, het verenigingsleven, de kerken, de scholen is in Tholen gelukkig nog steeds gemeengoed. Daarnaast worden verschillende activiteiten georganiseerd. Dit zorgt voor een hechte sociale structuur waarin mensen elkaar kennen en naar elkaar omzien, de basis voor een leefbare kern. Met de maatregelen in deze Kadernota willen we dat sociale netwerk verder ontwikkelen, ondersteunen en uitbreiden. Mensen die het op eigen kracht niet redden en een steuntje in de rug hebben, helpen we op weg naar economische en maatschappelijke zelfstandigheid. De voorzieningen in de eigen kern dragen bij aan het fijn en veilig wonen en het gelukkig opgroeien van kinderen.

Op het terrein van jeugd heeft een actieve houding er voor gezorgd dat we geld hebben bespaard, maar het blijft nodig te investeren in organisatie en menskracht. De tegenwoordige tijd is complex en jachtig, onze jeugd heeft soms moeite om hun pad in het leven te vinden. De coronaperiode heeft daar ook aan bijgedragen. Het snel oppikken van signalen en het snel en adequaat kunnen handelen is belangrijk om problemen te voorkomen en klein te houden. Daarom investeren we in extra ambtelijke capaciteit om de lokale procesregie en de samenwerking in de keten te versterken.

Het blijft nodig om te investeren in het voorliggende veld. Wij verwachten veel van onze eerdergenoemde inspanningen op het gebied van het voorliggend veld. Slechts 1 "loket" voor verschillende aanvragen voor zorg en welzijn. De mensen in dat loket weten precies welke vrijwillige en professionele organisaties er zijn en kunnen iemand gericht verder doorverwijzen/helpen. In andere gemeenten is daar al succesvol mee gestart. Het transformatiebudget is bedoeld om te investeren in het loket en het opbouwen van een structuur en cultuur, waarbij het samenwerken met de diverse partners om de bewoner te helpen voorop staat.

Ruimte

Ook op het vlak van ruimte ontwikkelt Tholen zich voorspoedig. De aanleg van de derde aansluiting en bedrijventerrein Welgelegen IV bieden nieuw perspectief. Ook andere bestemmingsplannen geven ruimte voor nieuwe ontwikkelingen en we zetten alle zeilen bij om de basisvoorzieningen in de kernen op peil te houden en waar mogelijk te versterken. Infrastructuur en openbare ruimte vragen permanente aandacht.

Ook in ruimtelijk opzicht investeren we in de kernen. We voeren de Woonagenda uit en richten de kernen zo in dat bewoners er goed kunnen wonen, werken en recreëren. In deze Kadernota zien we onder meer terug:

- Budget voor maatregelen ter vergroting van biodiversiteit en voor een uitdeelactie van bomen voor aanplant in voortuinen;
- Ondersteuningsregeling voor gemeentelijke monumenten (pilot voor drie jaar);

Verder is de energietransitie een grote opdracht waar de komende jaren veel in geïnvesteerd moet worden. De wijken moeten van het gas af, de bedrijven op bedrijventerreinen zijn volop samen aan het experimenteren met opslag van energie en ook het verduurzamen van gebouwen is een grote opgave in de komende jaren. Ook in deze Kadernota worden op dat terrein investeringen opgevoerd:

- Budget voor Zeeuws Energieakkoord / Regionale Energiestrategie;
- Budget voor stimuleringsproject verduurzaming gebouwen (sport, kerken en cultuur);
- Budget voor verduurzamingsmaatregelen gemeentelijke gebouwen.

Bestuur en Veiligheid

Op het vlak van bestuur en veiligheid zijn zaken eveneens in beweging. In bestuurlijke zin wordt de regionale samenwerking in Zeeland steeds belangrijker op het sociaal domein, maar ook op het terrein van veiligheid en ruimte. De kunst is om de regionale planvorming dienstbaar te laten zijn aan het lokaal bestuur.

De gemeenschappelijke regelingen vragen eveneens om actieve betrokkenheid en dat is te merken aan de benodigde budgetten. Ook de gemeenschappelijke regelingen hebben te maken met personele krapte, CAO's en aangescherpte eisen; we zullen ook daar grip moeten houden. En dan hebben we het nog niet over de bijzondere positie van Tholen met een maatschappelijke oriëntatie op West Brabant. Het vraagt behendigheid en inzet om op beide borden mee te schaken.

Ook op het terrein van veiligheid schaken we op twee borden. Tholen is actief deelnemer aan alle activiteiten rondom de VRZ, maar draait ook mee in het Brabantse district Markiezen. Op het terrein van veiligheid moeten we het been bijtrekken. Tholen is op zichzelf een rustige gemeente die wat in de luwte ligt, maar de grote ontwikkelingen in de driehoek Rotterdam, Vlissingen en Antwerpen gaan niet aan Tholen voorbij.

Ter bevordering van de veiligheid in de kernen willen wij naar een situatie, waarbij de boer het aanspreekpunt is in zijn werkgebied: het 'bekende gezicht' in het gebied en er extra toezicht komt in ons grote en voor ondermijnende criminaliteit kwetsbare buitengebied. De politie richt zich noodgedwongen steeds meer op de zware criminaliteit, bestrijding van onrust bij grote evenementen, waardoor er op lokaal niveau gaten vallen. Uw raad heeft gevraagd 3 scenario's uit te werken. Hierop vooruitlopend hebben we voor 2024 en 2025 alvast incidenteel 250.000 euro gereserveerd, zodat een pilot mogelijk is.

Overzien we het grote geheel, dan is er nog volop werk te doen. Het Rijk komt voortdurend met nieuw werk en nieuwe uitdagingen en ook de ambities uit het beleidsprogramma 2022-2026 'Samen leven, ruimte geven' vragen om actie. In 2024 willen we forse vooruitgang boeken, de ambities die de raad geformuleerd heeft ten volle kunnen waarmaken en wel zo, dat het ook in de komende jaren prettig wonen, werken en leven is in de gemeente Tholen.

Financieel perspectief

De financiële positie van de gemeente ontwikkelt zich positief. We voldoen op alle onderdelen aan de door uw raad geformuleerde financiële doelstellingen:

	Doelstelling	R2021	B2022	R2022
Structurele exploitatieruimte	> 0,4%	3,9%	2,2%	7,0%
Netto schuldquote	Dalend op middellange termijn	49%	62%	23%
Ratio weerstandsvermogen	Ten minste 1,5	8,0	7,9	9,3
Solvabiliteit	Groei naar 30% in 2030	25%	22%	39%

Toch is er reden tot zorg door:

- *De financieringssystematiek tussen Rijk en gemeenten: Boter bij de vis?*

Al een aantal jaren tekent zich het beeld af dat de structurele middelen die het Rijk via de Algemene Uitkering beschikbaar stelt niet evenredig meegroeit met de taken die gemeenten moeten uitvoeren. Het Centrum voor de Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) becijfert ten aanzien van de uitvoering van het coalitieakkoord in 2026 een tekort van bijna € 4 miljard voor alle gemeenten gezamenlijk. Dit tekort loopt op tot € 6 miljard in 2028.

Desondanks zien we dat het rijk met regelmaat een beroep doet op de daadkracht en oplossingsgerichtheid van gemeenten om ingewikkelde maatschappelijke problemen aan te pakken: de opvang van vluchtelingen en Oekraïense ontheemden, het uitkeren van de energietoeslag en de uitvoering van maatschappelijke akkoorden op verschillende onderwerpen, zoals wonen, ondermijning, asiel, (jeugd)zorg en sport. Door de VNG is daarbij consequent aangetekend dat voldoende structurele middelen een randvoorwaarde zijn. De discussie tussen Rijk en VNG loopt thans over een structureel bedrag van zo'n € 3 miljard. De uitkomst van deze discussie is medebepalend voor de vraag of bepaalde taken en ambities op de langere termijn structureel uitvoerbaar blijven.

Het gemeentefonds wordt vanaf 2027 geïndexeerd op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp). De ontwikkeling van het bbp is een objectieve en onafhankelijke maatstaf voor zowel volumecomponenten, die een kostenverhogende werking hebben (zoals bevolkingsgroei), als voor de loon- en prijsontwikkeling. Echter hierbij plaatsen wij een kanttekening: Er zijn gemeentelijke kosten die harder stijgen dan het bbp. Een flink deel van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is bedoeld voor de bekostiging van zorgtaken. Een onafhankelijke raming van de autonome groei van deze zorgkosten uit het Centraal Economisch Plan (CEP) 2022 laat zien dat deze kosten veel sneller groeien dan het bbp. Een indexering van het gemeentefonds alleen op basis van de ontwikkeling van het nominale bbp schiet tekort om deze autonome stijging van de gemeentelijke zorgkosten op te vangen en leidt daarmee tot verdringing van andere noodzakelijke publieke voorzieningen.

In de Meicirculaire 2023 van het gemeentefonds is de volumegroei op basis van de ontwikkeling van het bbp nog niet verwerkt. In deze Kadernota gaan we daarom uit van de schatting die de VNG hanteert (macro € 600 miljoen). Daarbij hanteren we een risico-afslag van 25%. Voor Tholen komt dit neer op een bedrag van € 600.000 voor volumegroei. Wij verwachten in de Septembercirculaire 2023 van het gemeentefonds op dit punt meer duidelijkheid, zodat we eventuele wijzigingen nog mee kunnen nemen in de 1^e wijziging op de Programmabegroting 2024.

- *De macro-economische situatie: beperkte groei*

Sinds de start van de oorlog in Oekraïne zien we, met name veroorzaakt door de hoge energieprijzen, op alle terreinen prijzen stijgen. Al in de Programmabegroting 2023 hebben we rekening gehouden met forse prijsstijgingen. In deze Kadernota actualiseren we onze ramingen op basis van het CEP. De energieprijzen tonen op dit moment weliswaar een dalende trend, maar de prijsstijging is inmiddels breed verspreid over meerdere sectoren. Tekorten aan grondstoffen en materiaal spelen daarin ook een rol, evenals krapte op de arbeidsmarkt. In reactie op de inflatie zien we stijgende rentetarieven en een afkoelende woningmarkt. Dat zijn signalen die wijzen op een krimpende economie. Dat in het Centraal Economisch Plan op dit moment nog met beperkte groei gerekend wordt, heeft vooral te maken met steun- en koopkrachtmaatregelen van de overheid. De vraag is in hoeverre die structureel houdbaar zijn.

Onder invloed van bovenstaande zien we een situatie ontstaan, waarbij onze financiële positie zeer solide is, maar waarbij de structurele ruimte om te investeren in de samenleving beperkt is. Een weinig rooskleurig perspectief, dat helaas bij (vrijwel) alle gemeenten speelt.

Toch is dit geen reden om 'op onze handen te blijven zitten'. Uit het beleidsprogramma 'Samen Leven, Ruimte Geven' spreekt ambitie en wij willen die ambitie waarmaken. De situatie dwingt ons om, meer dan wij willen, maatregelen te treffen die niet structureel van aard zijn en onze reservepositie aanspreken om die maatregelen te dekken. Met name in het Sociaal Domein zit daar de gedachte achter dat de kosten de baat vooruit gaan: investeren en innoveren aan de voorkant leidt op termijn tot een daling van de structurele uitgaven. Onze verwachting is dat we de huidige stijgende trend in zorgkosten met deze maatregelen kunnen dempen. Juist in de huidige macro-economische omstandigheden is dat belangrijk: we proberen zo het eerdergenoemde effect te voorkomen, dat de stijgende kosten van zorgtaken andere noodzakelijke investeringen verdringen. Het is lastig om aan de voorkant in te schatten óf en in welke mate zorgkosten zullen dalen door de maatregelen die wij treffen. Daarom calculeren we nu (nog) geen verdergaande structurele daling in.

Versterking uitvoeringskracht

Het waarmaken van ambities en het realiseren van doelen vraagt een organisatie die daarvoor toegerust is. Dat kan alleen als we bereid zijn om daarin ook te investeren in personeel, in digitale middelen en in het beheer en de veiligheid van onze informatie. Onze organisatie is in de afgelopen jaren gegroeid, omdat steeds meer taken op het bord van de gemeenten komen te liggen, taken complexer worden en er ruimte is voor maatwerk en participatie. Ook in deze Kadernota zit daarom de noodzaak tot formatie-uitbreiding. Waar het mogelijk en verantwoord is, vullen we uitbreiding van formatie op dit moment niet structureel in. Met het oog op het onzekere macro-economische perspectief en de houding van het rijk als het gaat om het beschikbaar stellen van voldoende structurele middelen voor nieuwe taken kiezen we ervoor flexibel te blijven en ruimte te houden om terug te schakelen als dat nodig is.

Projectteam opvang

In het afgelopen jaar hebben we een projectteam Opvang geformeerd, dat achtereenvolgens gezorgd heeft voor de opvang van de Oekraïense ontheemden en vervolgens voor de crisisonderopvang. Daarnaast zijn we bezig geweest met de energietoeslag en het lijkt erop, dat de periode van opvang en crises voorlopig nog niet voorbij is. Daarom willen we voor de komende drie jaar een projectteam (2,6 fte) installeren ten laste van het Oekraïnebudget. Na twee jaar gaan we, samen met u, evalueren en bepalen of we dit initiatief structureel maken. Gedurende deze periode willen we de reguliere functies die betrokken medewerkers achterlaten flexibel invullen.

Toekomstige ontwikkelingen

Een aantal (toekomstige) ontwikkelingen zijn cijfermatig nog niet (of onvoldoende) verwerkt in deze Kadernota. Hieronder lichten we die toe:

- *Calvijn College en hieraan gekoppeld een hoger investeringskrediet Masterplan Sport;*

In de huidige begroting wordt uitgegaan van renovatie van het Calvijn College. Hoewel met het bestuur van het Calvijn College verkennend gesproken is over nieuwbouw, wordt daar in deze Kadernota nog niet vanuit gegaan. Daaraan gerelateerde investeringen in het Masterplan Sport zijn daarom nog niet opgenomen. Voordat hierover definitieve besluitvorming aan uw raad voorgelegd wordt, zal een nadere onderbouwing van de mogelijke groei van VV Tholense Boys door de aanwas van Tholen-stad gepresenteerd worden.. Ook zal nog nader ingezoomd worden op wat het betekent wanneer we het Calvijn College renoveren.

- *Meulvliet Tholen;*

Het Sport- en gemeenschapscentrum Meulvliet is van 1981. Het verouderde gebouw heeft op korte termijn een opfrisbeurt nodig; daar is budget voor. Tegelijkertijd wordt nagedacht over de toekomst van dit gebouw. Welke behoefte hebben gebruikers? Daartoe is een enquête gehouden. Meulvliet wordt intensief gebruikt en gewaardeerd om locatie en mogelijkheden. Wij denken daarnaast zelf na over welke combinaties mogelijk zijn met een buurthuisfunctie en het voorliggend veld. Tevens speelt het vervangen van de verouderde installaties. Daarom is Meulvliet als eerste gebouw onderzocht in het kader van het KlimOp onderzoek. Het eerste rapport laat zien dat er forse bedragen gemoeid zijn met het vervangen van installaties en het isoleren van het gebouw.

- *Herinrichting woonwagenkamp Oudelandsedijk Tholen;*

Herinrichting van het woonwagenkamp aan de Oudelandsedijk te Tholen kan op termijn leiden tot aanzienlijke investeringen. Daarmee is in deze Kadernota nog geen rekening gehouden.

- *Verduurzaming gemeentelijke gebouwen*

Alle gemeentelijke gebouwen moeten worden verduurzaamd. Het landelijke doel is om in 2030 55% minder CO₂ uit te stoten. Om dat te bereiken zijn er in het kader van de KlimOp-regeling (het Zeeuwse klimaat ontzorgingsprogramma) onderzoeken gestart naar de te nemen maatregelen bij 23 gemeentelijke gebouwen, waaronder Meulvliet. De uitslagen van deze onderzoeken komen in 2023. De volgorde waarin de gebouwen worden verduurzaamd is afhankelijk van het energieverbruik en gebruik van het gebouw. De gebouwen zijn dermate verschillend, dat per gebouw moet worden bekeken wat de beste maatregelen zijn en waar de meeste CO₂-reductie behaald kan worden. In de loop van 2024 wordt duidelijk welke keuzes er gemaakt moeten worden. Het gemeentehuis kent een apart traject, vanwege de complexiteit van de installatie. Bij de overige gebouwen (enkele peuterspeelzalen, torens, molens) worden bij regulier onderhoud kleine maatregelen genomen, zoals Led-verlichting. In de voorziening onderhoud gebouwen is met deze verduurzamingslag nog slechts beperkt rekening gehouden. In deze Kadernota wordt voor 2024 en 2025 een bedrag van € 100.000 geraamd.

- *Bewegingsonderwijs vanaf 2026.*

Goed bewegingsonderwijs draagt bij aan de algemene gezondheid van opgroeiende kinderen, zoals motorische ontwikkeling, cognitieve en sociaal emotionele aspecten van het kind. De bedoeling is om samen met de basisscholen en De Leertuin het bewegingsonderwijs naar een hoger plan te brengen. In de Programmabegroting 2023 is voor een periode van 3 jaar (2023, 2024 en 2025) een jaarlijks bedrag van € 50.000 meegenomen. De eerste reacties uit het veld zijn zeer positief en wij onderschrijven dat de behoefte aan goed bewegingsonderwijs structureel is. Desondanks verwerken wij e.e.a. op dit moment niet structureel in deze Kadernota.

- *Four Freedoms*

Oud-Vossemeer is de bakermat van de familie Roosevelt. President F.D. Roosevelt heeft de vier vrijheden geformuleerd, die in deze tijd nog net zo actueel zijn als toen. Het is de bedoeling om Roosevelt en de vier vrijheden meer onder de aandacht te brengen als uniek voor Tholen, passend in het toeristisch-recreatief beleid. Dit doen we samen met het Roosevelt Informatie Centrum. Er wordt nu een plan van aanpak voorbereid, waarin ook de koppelkansen met andere thema's bekeken worden. Dit plan wordt in een informatieve raad (september 2023) toegelicht. Budgettair is hiermee nog geen rekening gehouden.

Lastendruk

Het degelijke financiële beleid van de afgelopen jaren heeft ertoe bijgedragen dat de financiën van onze gemeente op orde zijn. Alle kengetallen staan op groen. Onze burgers en ondernemers willen we in deze periode zoveel mogelijk ontzien. In deze kadernota stellen we voor om de ozb-stijging voor 2024 te verlagen van 2% naar 0%; de hogere waarde-stijging in 2023 wordt hiermee gecorrigeerd. Voor 2025 en 2026 gaan we uit van een ozb-stijging van slechts 1% en ook voor 2027 stellen we geen stijging voor. De stijging van de totale (woon)lasten komt in 2024 uit op ongeveer 2,5%. Daarmee verwachten we onze positie bij de 50 goedkoopste gemeenten te kunnen handhaven en mogelijk zelfs verder te verbeteren. Uiteraard is het aan uw raad om andere afwegingen te maken.

Samenvatting

In deze Kadernota zijn de baten en lasten voor 2024 in evenwicht. Ook het meerjarenperspectief 2025-2027 is sluitend. Voor het tekort in de jaren 2024 (€ 227.000) en 2026 (€ 441.000) vindt een aanwending van de algemene reserve niet vrij besteedbaar plaats, waardoor het resultaat in deze jaarschijven uitkomt op nihil.

bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Saldi kadernota 2024 (minteken = voordelig saldo)	0	-668	0	-61

De jaarschijf 2024 bevat een bedrag van € 2,4 miljoen aan incidentele lasten (zie pagina 13). De baten en lasten zijn derhalve structureel ruimschoots in evenwicht. Met structureel evenwicht wordt bedoeld dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten.

Deze Kadernota 2024 vormt de basis voor de op 9 november 2023 door uw raad vast te stellen Programmabegroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027.

2. Uitgangspunten

2.1 Structureel en reëel evenwicht

De begroting moet structureel en reëel in evenwicht zijn. De provincie Zeeland ziet daarop toe. In het kader van Duurzaam Financieel Beleid stellen wij een meerjarenperspectief op voor een periode van 10 jaar. De toezichthouder kijkt bij het beoordelen van structureel en reëel evenwicht niet verder dan 4 jaar vooruit.

2.2 Algemene Uitkering

De Meicirculaire 2023 van het Gemeentefonds is bepalend voor de raming van de Algemene Uitkering voor 2024 en verdere jaren.

2.3 Sociaal domein

De budgetten voor Jeugd en Wmo worden geraamd in overeenstemming met de begroting 2024 van gemeenschappelijke regeling GGD Zeeland (inclusief IJZ) en gemeenschappelijke regeling SWVO.

2.4 Gemeenschappelijke regelingen

Wij hanteren de VZG-richtlijn. De toegestane inflatiecorrectie voor de begroting 2024 van Zeeuwse gemeenschappelijke regelingen bedraagt 3,4%.

2.5 Rente

Aan de reserves voegen wij geen rente toe. Bij nieuwe investeringen rekenen wij vanaf 2024 met een rente van 3,5%. Op grond van de notitie grondexploitaties van de commissie BBV wordt bij de rentetoerekening aan grondexploitaties uitgegaan van het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille naar rato van de verhouding vreemd vermogen / totaal vermogen.

2.6 Ontwikkeling loonkosten en premies

In afwachting van een nieuwe CAO houden wij voor 2024 rekening met een stijging van de salarissen met € 650.000. Dit komt overeen met ongeveer 4%.

2.7 (Woon)lastendruk

Ons tarievenbeleid heeft ertoe geleid dat wij qua woonlasten tot de 50 goedkoopste gemeenten behoren. Volgens de Atlas van de lokale lasten 2023 van het COELO staan we (van goedkoop naar duur) momenteel op de 34^e plaats (2022: 39^e plaats). Deze positie bij de 50 goedkoopste gemeenten willen we handhaven. Wij hanteren de volgende uitgangspunten:

OZB woningen en niet-woningen	Voor 2024 en 2027 geen stijging; voor 2025 en 2026 een stijging van 1% per jaar.
Rioolheffing	Kostendekking van 100% (inclusief compensabele btw).
Afvalstoffenheffing	Kostendekking van ongeveer 95% (inclusief compensabele btw), vanaf 2026 weer 100%.
Hondenbelasting	Daling tarief met 25%, vanaf 2025 vervalt de hondenbelasting.
Forensenbelasting	Stijging van 2,0%.
Toeristenbelasting	Geen tariefverhoging.
Liggelden	Geen verhoging.
Lijkbezorgingsrechten	Kostendekking van 85%.
Leges omgevingsvergunningen	Kostendekking van 100%.
Secretarieleges	Kostendekking van ongeveer 75%.
Overige tarieven	Stijging van 2,0%.

Op basis van deze uitgangspunten ontwikkelt de lastendruk zich als volgt:

Meerpersoonshuishoudens (eigenaar en gebruiker):

	2023		2024	2025	2026	2027
	Landelijk gem. COELO	Tholen	Tholen	Tholen	Tholen	Tholen
Afvalstoffenheffing	€ 329,00	€ 277,00	€ 292,00	€ 307,00	€ 322,00	€ 337,00
Rioolheffing	€ 213,00	€ 206,00	€ 210,00	€ 210,00	€ 210,00	€ 212,00
OZB	€ 402,00	€ 319,00	€ 319,00	€ 322,00	€ 325,00	€ 325,00
Totaal	€ 944,00	€ 802,00	€ 821,00	€ 839,00	€ 857,00	€ 874,00
Stijging woonlasten			2,4%	2,2%	2,1%	2,0%

Bij de afvalstoffenheffing is uitgegaan van een vast bedrag van € 247. Voor het variabele deel is uitgegaan van 9 ledigingen à € 5,00 (rolcontainer) of 45 ledigingen à € 1,00 (verzamelcontainer). In het vast bedrag is nog geen rekening gehouden met de kosten van de aanvullende beleidsmaatregel "ondergrondse luercontainers".

Eenpersoonshuishoudens (eigenaar en gebruiker):

	2023		2024	2025	2026	2027
	Landelijk gem. COELO	Tholen	Tholen	Tholen	Tholen	Tholen
Afvalstoffenheffing	€ 266,00	€ 217,00	€ 229,00	€ 241,00	€ 253,00	€ 265,00
Rioolheffing	€ 199,00	€ 179,00	€ 182,00	€ 182,00	€ 182,00	€ 184,00
OZB	€ 402,00	€ 319,00	€ 319,00	€ 322,00	€ 325,00	€ 325,00
Totaal	€ 867,00	€ 715,00	€ 730,00	€ 745,00	€ 760,00	€ 774,00
Stijging woonlasten			2,1%	2,1%	2,0%	1,8%

Bij de afvalstoffenheffing is uitgegaan van een vast bedrag van € 204. Voor het variabele deel is uitgegaan van 5 ledigingen à € 5,00 (rolcontainer) of 25 ledigingen à € 1,00 (verzamelcontainer). In het vast bedrag is nog geen rekening gehouden met de kosten van de aanvullende beleidsmaatregel "ondergrondse luercontainers".

3. Financieel perspectief 2024-2027

3.1 Recapitulatie

bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Saldo meerjarenraming	-130	-1.072	-242	-242
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-4.766	-4.140	-2.746	-2.948
Programma's (str.)	2.771	2.838	2.905	2.892
Programma's (inc.)	2.416	1.601	603	0
Investeringsagenda	296	305	321	437
Mutaties in reserves	-587	-200	-841	-200
Saldo	0	-668	0	-61
		overschot		overschot

De bovengenoemde onderdelen worden in de hiernavolgende paragrafen toegelicht.

3.2 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

bedragen x € 1.000	Nr	2024	2025	2026	2027
Hogere baten OZB door hogere areaalontwikkeling	1	-200	-200	-200	-200
Gemeentefonds Meicirculaire 2023	2	-4.916	-4.260	-2.866	-2.468
Gemeentefonds: volumegroei 2027	2	0	0	0	-600
Reservering hogere storting voorzieningen groot onderhoud (post onvoorzien)	3	250	250	250	250
Reservering hogere kapitaallasten investeringen, m.n. IHP (post onvoorzien)	4	150	150	150	150
Dividend GBE Aqua (Evides)	5	-50	-80	-80	-80
Totaal Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		-4.766	-4.140	-2.746	-2.948

Korte toelichting:

(1) OZB

Door een hogere areaalontwikkeling (met name niet-woningen) ontstaat naar verwachting een voordeel op de baten onroerende zaakbelasting van circa € 200.000.

Hogere WOZ-waarden leiden doorgaans niet tot hogere OZB-opbrengsten, aangezien we de tarieven corrigeren voor de verwachte waardestijging. De Waarderingskamer heeft begin 2023 bij haar onderzoek naar de kwaliteit van de taxatie van woningen en niet-woningen geoordeeld dat Sabewa Zeeland voor 2023 te voorzichtig heeft gewaardeerd. De tarieven zijn hierdoor te hoog vastgesteld. We corrigeren dit (budgettair neutraal) door de ozb-stijging voor 2024 te verlagen van 2% naar 0% per jaar.

(2) Gemeentefonds

De Meicirculaire 2023 van het Gemeentefonds is bepalend voor de raming van de Algemene Uitkering voor 2024 en verdere jaren. De uitkering gemeentefonds laat een stijging zien, door:

- Hogere accessen door loon- en prijscompensatie;
- Compensatie jeugdhulp: de compensatie voor 2024 bedraagt € 1,9 miljoen en voor 2025 € 1,2 miljoen. Voor het jaar 2026 (en latere jaren) hebben we vorig jaar, in overeenstemming met de landelijke afspraken, een bate geraamd van € 500.000;
- Ontwikkeling van diverse maatstaven (€ 600.000).

In de Voorjaarsnota 2023 is besloten om het gemeentefonds voor de volumeontwikkeling vanaf 2027 te indexeren op basis van de bbp-ontwikkeling. In de Meicirculaire 2023 van het gemeentefonds is de volumeontwikkeling conform de ontwikkeling van het bbp nog niet verwerkt. In deze Kadernota gaan we daarom uit van de schatting die de VNG hanteert (macro € 600 miljoen). Daarbij hanteren we een risico-afslag van 25%. Voor Tholen komt dit neer op een bedrag van € 600.000 voor volumegroei in 2027.

(3) Reservering hogere storting voorzieningen groot onderhoud (post onvoorzien)

De voorzieningen voor het groot onderhoud aan onze kapitaalgoederen worden momenteel geactualiseerd. Op basis van de conceptversies verwachten we een stijging van de stortingen in de onderhoudsvoorzieningen (o.a. door inflatie) met een bedrag van € 500.000. Dit betekent een verhoging van € 250.000 ten opzichte van het vorig jaar reeds gereserveerde bedrag.

(4) Reservering hogere kapitaallasten investeringen (post onvoorzien)

Voor het actualiseren van de bedragen op investeringsplanning (hogere kapitaallasten) reserveren we een bedrag van € 150.000.

(5) Dividend GBE Aqua

De verwachte dividenden van GBE Aqua (Evides) lopen op tot circa € 380.000 structureel. In de programmabegroting 2023 was (vanaf 2025) een structureel bedrag van € 300.000 opgenomen.

3.3 Programma's (exclusief investeringsagenda)

bedragen x € 1.000	Nr		2024	2025	2026	2027
<i>Bestuur</i>						
Budget voor inhuur ondersteuning backoffice	1	Inc	60	0	0	0
Hoger budget voor KlantContactMonitor (direct meten)	2	Str	10	10	10	10
Budget voor formatie-uitbreiding: griffie (0,2 fte)	3	Str	19	19	19	19
Hogere baten secretarieleges	4	Str	-100	-100	-100	-100
Vrijval pensioenuitkeringen vml. wethouders	5	Str	-30	-30	-30	-30
Budget voor bezoek uit Itawa	6	Inc	30	0	0	0
<i>Veiligheid</i>						
Hogere bijdrage GR Veiligheidsregio Zeeland	7	Str	94	94	94	94
Budget voor inhuur BOA en OOV (projectmatig)	8	Inc	250	250	0	0
<i>Verkeer, vervoer en waterstaat</i>						
Hoger budget wegen o.g.v. wet Hervreiding wegenbeheer (Waterschap)	9	Str	130	130	130	130
Budget voor vervanging GPS-ontvanger landmeter	10	Inc	25	0	0	0
Budget voor herstel bodem haven Tholen	11	Inc	25	0	0	0
Budget voor vervanging verkeerstellers (3) en aanschaf extra snelheidsinformatiedisplay	12	Inc	28	0	0	0
Budget voor overdracht lichtmasten aan waterschap	13	Inc	12	0	0	0
<i>Economie</i>						
Hogere baten forensen- en toeristenbelasting (o.b.v. realisatie 2022)	14	Str	-100	-100	-100	-100
Hogere bijdrage Zeeland in Stroomversnelling: van € 1 naar € 2 per inwoner	15	Inc	30	30	30	0
<i>Onderwijs</i>						
Budget voor uitbreiding gymmaterialen t.b.v. gymonderwijs	16	Str	10	10	10	10
<i>Sport, cultuur en recreatie</i>						
Hoger budget i.v.m. areaaluitbreiding groen	17	Str	19	19	19	19
Hoger budget voor maaiwerk (2-jarige pilot)	18	Inc	25	25	0	0
Budget voor vergroting biodiversiteit	19	Inc	10	10	0	0
Budget voor uitdeelactie van bomen voor aanplant in voortuinen	20	Inc	50	50	0	0
Budget voor ondersteuningsregeling gemeentelijke monumenten	21	Inc	200	200	200	0
Budget voor werkzaamheden gericht op ontvangst riviercruisepassagiers	22	Inc	50	0	0	0
Budget voor nieuwe website eilandtholen.nl	23	Inc	30	0	0	0
Bijdrage Muziekonderwijs	24	Inc	15	15	0	0
Brede specifieke uitkering Gezond en Actief Leven Akkoord	25	Str	-200	-200	-200	-200

<i>bedragen x € 1.000</i>			2024	2025	2026	2027
<i>Sociaal domein</i>						
Budget voor formatie-uitbreiding: consulent sociaal domein (1,0 fte), actieplan	26	Str	0	80	80	80
Budget voor formatie-uitbreiding: consulent jeugd (1,0 fte)	26	Str	80	80	80	80
Budget voor inhuur consulent jeugd (1,0 fte)	26	Inc	80	0	0	0
Budget voor inhuur administratieve ondersteuning jeugd	27	Inc	45	0	0	0
Budget voor formatie-uitbreiding: consulent inburgering (0,89 fte)	28	Inc	61	0	0	0
Budget voor formatie-uitbreiding: medewerker spreekuur vluchtelingen (0,67 fte)	29	Inc	45	0	0	0
Budget voor formatie-uitbreiding: clustercoördinator Jij op Tholen / voorliggend veld (0,5 fte)	30	Str	50	50	50	50
Budget voor beleidsondersteuning PW, Inburgering en Asielbeleid (inhuur)	31	Inc	90	90	0	0
Budget voor beleidsondersteuning Zorg en Veiligheid (inhuur)	32	Inc	90	0	0	0
Budget voor formatie-uitbreiding: procescoördinator sociaal domein (0,22 fte)	33	Str	21	21	21	21
Lagere bijdrage GR GGD Zeeland (uitvoering Jeugdwet door IJZ)	34	Str	-500	-500	-500	-500
Hogere bijdrage GR SWVO (uitvoering Wmo)	35	Str	425	425	425	425
Hogere bijdrage GR SWVO (doelgroepenvervoer)	35	Str	200	200	200	200
Transformatiebudget voorliggend veld	36	Inc	325	325	325	0
Budget voor vervanging meubilair Meulvliet en De Wellevaete	37	Inc	40	0	0	0
<i>Volksgezondheid en milieu</i>						
Hogere bijdrage GR GGD Zeeland (boven VZG-richtlijn)	38	Str	38	38	38	38
Uitvoeringsbudget bodem(beleids)taken	39	Inc	18	18	0	0
Hoger budget voor natuurouders	40	Str	10	10	10	10
Budget voor Zeeuws Energieakkoord/ Regionale Energiestrategie	41	Str	50	50	50	50
Budget voor stimuleringsproject verduurzaming gebouwen (sport, kerken en cultuur)	42	Inc	250	250	0	0
Budget voor circulaire economie	43	Inc	15	0	0	0
Specifieke uitkering CDOKE (formatie in eerdere jaren geregeld)	44	Str	-500	-500	-500	-500
Budget voor klimaatadaptatie: publiciteitsacties	45	Inc	38	38	38	0
Budget voor klimaatadaptatie: Zeeuwse uitvoeringsagenda	46	Inc	10	10	10	0
Budget voor verduurzamingsmaatregelen gemeentelijke gebouwen	47	Inc	100	100	0	0
<i>Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing</i>						
Budget voor uitvoering nationale prestatieafspraken en Wet versterking regie VH	48	Inc	20	20	0	0
Budget voor juridisch advies bij complexe ruimtelijke projecten	49	Inc	60	60	0	0
Budget voor juridisch advies bij handhaving	50	Inc	110	110	0	0
Budget voor formatie-uitbreiding: beleidsmedewerker wonen/ volkshuisvesting (0,5 fte)	51	Str	42	42	42	42
<i>Overhead (en diversen)</i>						
Hoger budget voor salarissen	52	Str	650	650	650	650
Hoger budget voor salarissen CAO 2023	52	Str	300	300	300	300
Budget voor dotatie voorziening verlofsparen	53	Str	130	117	104	91
Hoger budget voor opstal- en inboedelverzekering a.g.v. herbouwwaardetaxaties	54	Str	35	35	35	35
Budget voor inflatiecorrectie GR-en o.b.v. VZG-richtlijn: 3,4%	55	Str	400	400	400	400
Budget voor inflatiecorrectie overig (CEP 2023: prijsontwikkeling BBP)	56	Str	1.200	1.200	1.200	1.200
Hogere bijdrage GR Sabewa Zeeland (boven VZG-richtlijn)	57	Str	54	54	54	54
Hogere bijdrage GR ICTWBW (boven 3,4%)	58	Str	27	27	27	27
Budget voor formatie-uitbreiding: medewerker personeel en organisatie (0,89 fte)	59	Str	71	71	71	71
Budget voor formatie-uitbreiding: adviseur informatiebeveiliging (1,0 fte)	60	Str	0	0	80	80
Budget voor formatie-uitbreiding: medew. informatiebeheer (0,22 fte + hogere inschaling)	61	Str	30	30	30	30
Budget voor formatie-uitbreiding: juridisch adviseur concernzaken (0,4 fte)	62	Str	38	38	38	38
Budget voor uitbreiding website gemeentearchief	63	Str	15	15	15	15
Budget voor het wegwerken van achterstanden restauratie archief	64	Inc	30	0	0	0
Budget voor cloudmigratie applicatie koppeling landelijke voorzieningen (EnableU)	65	Str	97	43	43	43
Hoger budget voor dataverbruik mobiele datakaarten	66	Str	10	10	10	10
Budget voor informatieveiligheid (diverse projecten)	67	Inc	95	0	0	0
Totale lasten programma's			5.187	4.439	3.508	2.892

Bestuur

(1) Budget voor inhuur ondersteuning backoffice

In 2022 is er veel tijd besteed aan de inschrijving van ontheemden uit de Oekraïne. Dit is binnen de reguliere formatie opgepakt. Hierdoor zijn er taken op het gebied van burgerzaken blijven liggen. Zo moet er regelgeving aangepast worden en moeten daarnaast ook de verbeterpunten naar aanleiding van zelfevaluatie BRP opgepakt worden. In de frontoffice zijn er het afgelopen jaar bovendien 6 nieuwe medewerkers gestart, waarvoor extra begeleiding nodig is vanuit de backoffice. Om bovengenoemde taken op te kunnen pakken is in 2024 tijdelijke ondersteuning noodzakelijk (€ 60.000). Dit bedrag kan gedekt worden door aanwending van de reserve Oekraïne-middelen.

(2) Budget voor Klant Contact Monitor / koppeling met Qmatic

Met Klant Contact Monitor (KCM) kan een directe meting toepast worden op de dienstverlening. In 2022 is gestart met balie en telefonie. Vorig jaar heeft u besloten dit uit te breiden naar de rest van de organisatie. De verwachte kosten vallen structureel € 10.000 hoger uit.

(3) Budget voor formatie-uitbreiding: griffie (0,2 fte)

In verband met toenemende werkzaamheden is het noodzakelijk gebleken om de formatie ten behoeve van de griffie met 0,2 fte uit te breiden. Hiervoor is een budget benodigd van € 19.000 structureel.

(4) Hogere baten secretarieleges

In 2014 werd de geldigheidsduur van reisdocumenten voor volwassenen verlengd van vijf naar tien jaar. Voor de reisdocumentendip die destijds ontstond, is toen een rekenmodel ontwikkeld die gemeenten hielp bij het in beeld brengen van de verwachte aantallen aanvragen. De Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB) heeft in samenwerking met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) een nieuw rekenmodel naar buiten gebracht voor de piekjaren 2024-2029. Na de huidige reisdocumentendip, van 2019 tot en met 2023, gaan gemeenten vanaf 2024 de effecten van de nieuwe cyclus merken. Volwassenen die tussen 2014 en 2018 een reisdocument hebben aangevraagd, komen vanaf 2024 een nieuw document aanvragen. Deze piek duurt tot 2029 en leidt tot een voordeel van € 100.000.

(5) Vrijval pensioenuitkeringen voormalige wethouders

Gemeenten zijn verplicht om op grond van artikel 44, vierde lid, van het Besluit begroting en verantwoording (Bbv) een voorziening in te stellen voor de pensioenen van wethouders. De reden voor deze voorziening is dat de pensioenverplichtingen onvoorspelbaar zijn. Zij kunnen namelijk sterk fluctueren als gevolg van de mogelijkheid voor gewezen wethouders om de gevormde pensioenrechten tussentijds op te eisen via waardeoverdracht. Voor enkele gewezen wethouders was in het verleden geen pensioenvoorziening in eigen beheer opgebouwd. De uitkeringen werden ten laste van de reguliere exploitatie verwerkt. In de jaarrekening 2022 zijn deze alsnog binnen de pensioenvoorziening ondergebracht. Dit was budgettair vrijwel neutraal mogelijk door de stijging van de rekenrente van 0,528% naar 2,472%. Binnen de reguliere exploitatie ontstaat hierdoor een structureel voordeel van circa € 30.000.

(6) Budget voor bezoek uit Itawa

In 2024 bezoekt een delegatie uit Itawa onze gemeente. We stellen hiervoor eenmalig een budget van € 30.000 beschikbaar.

Veiligheid

(7) Hogere bijdrage GR Veiligheidsregio Zeeland

De gemeentelijke bijdragen worden jaarlijks aangepast op basis van de verhoudingen tussen de gemeenten in het cluster OOV van het Gemeentefonds. Voor de bijdrage 2024 is de verdeling, zoals opgenomen in de Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Zeeland 2021, toegepast, inclusief de herijking van het Gemeentefonds. Dit leidt voor Tholen tot een nadeel van € 44.000. De verdere mutatie boven de VZG-norm bedraagt € 50.000.

(8) Budget voor inhuur boa-capaciteit en OOV

Op het gebied van openbare orde en veiligheid wordt een toename van werkzaamheden geconstateerd, met name door (incidentele) ondermijningszaken. Verder is het cluster al sinds maart 2020 betrokken bij crisiswerkzaamheden (corona, opvang ontheemden en noodopvang). Vooralsnog zijn, met uitzondering van corona, deze crises niet afgelopen. Als gemeente dienen we goed in te kunnen spelen op de diverse aspecten van openbare orde en veiligheid. Het maatschappelijk belang bij een duidelijk OOV-beleid en voortvarende uitvoering is groot. Daarvoor is capaciteit nodig, die nu ontbreekt. De huidige capaciteit van het cluster bedraagt 1,8 fte, waarvan al meer dan een jaar 0,8 fte volledig wordt besteed aan opvang ontheemden en crisisnoodopvang.

Tevens heeft de evaluatie 'inkoop boa-capaciteit boa-pool Brabantse Wal en Tholen' de noodzaak van boa-inzet in de openbare ruimte bevestigd. Deze evaluatie is in de commissie Bestuurszaken van 2 november 2022 consulterend besproken. Op dit moment is de inzet in de gemeente Tholen alleen signaalgestuurd. We willen naar een situatie, waarbij de boa het aanspreekpunt is in zijn werkgebied: het 'bekende gezicht' in het gebied en er extra toezicht komt in ons buitengebied. Met de huidige boa-inzet is er, naast het oppakken van de binnenkomende meldingen, geen ruimte voor uitvoering van deze gewenste extra taken en rollen. Om wel uitvoering te kunnen geven aan deze taken en rollen dient de capaciteit te worden uitgebreid. In lijn met de opdracht die uw raad ons in de informatieve vergadering van 25 mei 2023 gegeven heeft, werken wij een voorstel met een drietal scenario's uit.

We willen vooruitlopend op de besluitvorming in deze Kadernota de uitbreiding van de inzet projectmatig aanpakken. We stellen vooralsnog voor om in 2024 en 2025 een incidenteel budget beschikbaar te stellen van € 250.000. Afhankelijk van uw keuze kan dit, indien nodig, in de begroting aangepast worden.

Verkeer, vervoer en waterstaat

(9) Hoger budget wegen o.g.v. wet Herverdeling wegenbeheer (Waterschap)

De hoogte van bijdragen van gemeenten aan het beheer van gemeentelijke wegen door waterschappen is vastgelegd in het Besluit bijdrage vergoeding wegzorg. Jaarlijks wordt zij bijgesteld op basis van gegevens van het Centraal Planbureau (prijsstijging overheidsconsumptie). De bijdrage aan Waterschap Scheldestromen komt vanaf 2024 naar verwachting uit op € 1.670.000. Dit betekent een stijging van € 130.000 structureel.

(10) Budget voor vervanging GPS-ontvanger landmeter

De GPS-ontvanger van de landmeter is aan vervanging toe. Hiervoor is in 2024 eenmalig een budget van € 25.000 benodigd.

(11) Budget voor herstel bodem haven Tholen

Er is schade aan de bodem van de haven in Tholen ontstaan, welke hersteld moet worden. Hiervoor is in 2024 eenmalig een budget van € 25.000 benodigd.

(12) Budget voor vervanging verkeerstellers (3) en aanschaf extra snelheidsinformatiedisplay

De verkeerstellers worden intensief gebruikt en in verband met technische problemen is vervanging in 2024 gewenst (€ 20.000). Verder is er, in verband met het ontbreken van handhaving, vanaf 2024 behoefte aan een extra snelheidsinformatiedisplay voor mobiele inzet (€ 8.000).

(13) Budget voor overdracht lichtmasten aan waterschap

Conform regionale afspraken worden lichtmasten overgedragen aan waterschap Scheldestromen. Hiervoor is in 2024 een eenmalig budget benodigd van € 12.000.

Economie

(14) Hogere baten forensen- en toeristenbelasting

Dit betreft de structurele doorwerking op basis van de jaarrekening 2022 (€ 100.000).

(15) Hogere bijdrage Zeeland in Stroomversnelling

Sinds het verschijnen van het advies van de commissie Balkenende in 2016 werken Zeeuwse ondernemers, kennisinstellingen en overheden samen aan een gezamenlijk agenda ter versterking van de Zeeuwse economie. De subsidieregeling Aanjaaggelden Zeeland in stroomversnelling is één van de onderdelen van deze agenda en is een gezamenlijk initiatief van Rijk, Provincie en de dertien Zeeuwse gemeenten. De provincie en de Zeeuwse gemeenten dragen tot nu toe elk € 1 per inwoner bij aan de regeling. De huidige regeling Aanjaaggelden loopt tot en met 2023. In de VZG-ledenbrief van 28 november 2022 wordt voorgesteld om de regeling met 4 jaar te verlengen tot en met 2027. De provincie stelt hiervoor € 3 per inwoner per jaar beschikbaar onder voorwaarde dat alle gemeenten weer meedoen en € 2 per inwoner per jaar bijdragen (circa € 30.000 extra). De laatste tijd worden in samenwerking met provincie en Impuls de bedrijven in onze gemeente actiever benaderd en dat leidt tot meer aanvragen vanuit Tholen. Daarmee bewijst het zijn nut. Vooralsnog gaan we uit van verlenging met 3 jaar (tot en met 2026).

Onderwijs

(16) Budget voor uitbreiding gymmaterialen t.b.v. gymonderwijs

Sinds 2012 hanteren we de Thoolse norm als minimale basis voor de aanwezigheid van materialen en toestellen in de gymzalen, sportzalen en sporthallen. Over het bewegingsonderwijs en de rol hierin van bevoegde vakleerkrachten is de laatste jaren veel te doen geweest. Kwalitatief goed bewegingsonderwijs draagt bij aan de motorische, sociale en cognitieve ontwikkeling van kinderen. Om dit te kunnen verzorgen is ook een bredere minimale basis van gymnastiekmaterialen en -toestellen benodigd. De huidige Thoolse norm voldoet niet meer. Om deze minimale basis op het benodigde niveau te brengen is structureel een bedrag van € 10.000 per jaar extra benodigd.

Sport, cultuur en recreatie

(17) Hoger budget i.v.m. areaaluitbreiding groen

Het areaal openbaar groen is toegenomen met 1.940 m² bosplantsoen, 2.430 m² vaste planten, 435 m² heesters, 3.500 m² bloemrijk gazon, 2.075 m² ruig gras en 480 solitaire bomen. Hiervoor is een extra budget van € 19.000 structureel benodigd.

(18) Hoger budget voor maaierwerk

We willen in de jaren 2024 en 2025 een pilot uitvoeren met een nieuwe maaivorm (sinusmaaieren). Deze is gericht op meer kwaliteit en vergroting van biodiversiteit. Voor de pilot is een aanvullend budget benodigd van € 25.000.

(19) Budget voor vergroting biodiversiteit

Om adequaat in te kunnen spelen op initiatieven vanuit de samenleving (bloemenmengsels, omvormen, e.d.) is voor 2024 en 2025 een budget benodigd van € 10.000.

(20) Budget voor uitdeelactie van bomen voor aanplant in voortuinen

Dit betreft een uitdeelactie van grotere bomen, zodat het straatbeeld vergroend wordt, zonder dat dit leidt tot toename van structurele onderhoudslasten voor de gemeente. Dit draagt bij aan biodiversiteit, klimaatadaptatie en verfraaiing van het straatbeeld. Voor de actie is in de jaren 2024 en 2025 een budget van € 50.000 benodigd.

(21) Budget voor ondersteuningsregeling gemeentelijke monumenten

In 2023 zullen gemeentelijke monumenten worden aangewezen, waarvoor het wenselijk is eigenaren te ondersteunen bij de instandhouding. Uitgaande van het maximale financiële effect, op basis van een vergelijking van regelingen van andere gemeenten, wordt ingeschat dat met een budget van € 200.000 per jaar een ondersteuningsregeling kan worden ingesteld. De mogelijkheden voor een eventueel fonds voor (grootschalige) restauratieprojecten worden onderzocht en zijn hierin niet meegenomen. Omdat niet kan worden voorzien hoe het gebruik van de regeling zal zijn, wordt voorgesteld het budget voor drie jaar op te nemen, na drie jaar de regeling te evalueren en opnieuw te kijken of het voorgestelde budget aansluit bij het gebruik van de regeling. Hierna kan mogelijk een structureel budget worden opgenomen.

(22) Budget voor werkzaamheden gericht op ontvangst riviercruisepassagiers

In de programmabegroting 2023 is een investeringskrediet geraamd voor het realiseren van een aanlegsteiger voor riviercruises. In oktober 2023 zal uw raad hierover een go / no go besluit nemen. Bij een go, zullen in 2024 werkzaamheden nodig zijn om Tholen verder voor te bereiden op het ontvangen van riviercruisepassagiers. Ondersteuning middels externe deskundigheid is noodzakelijk voor onder andere het ontwikkelen van arrangementen met ondernemers en het trainen van gidsen. De kosten hiervan worden ingeschat op € 50.000.

(23) Budget voor nieuwe website Eilandtholen.nl

De huidige website Eilandtholen.nl is bijna 6 jaar oud en is in die tijd gegroeid van 300 bezoekers per maand in 2017 naar 18.000 bezoekers per maand in 2022. Hoewel de website in deze periode regelmatig is bijgewerkt qua content, elementen en functionaliteiten, zit het momenteel aan zijn maximale capaciteit. Een belangrijke reden voor het vernieuwen van de website is het voldoen aan de Web Content Accessibility Guidelines (WCAG). Deze richtlijnen zijn gericht op het verbeteren van de toegankelijkheid van web content voor mensen met een beperking. Door een nieuwe website te ontwikkelen die aan deze richtlijnen voldoet, kunnen we ervoor zorgen dat deze website voor iedereen toegankelijk is en dat we als gemeente ook aan onze verplichtingen op het gebied van inclusiviteit voldoen. Hiervoor is in 2024 eenmalig een budget van € 30.000 benodigd.

(24) Bijdrage Muziekonderwijs

In de raadsvergadering van 8 december 2022 is er een amendement ingediend met de wens om vanaf 2024 structureel financiële ondersteuning te bieden aan de muziekverenigingen in de gemeente Tholen ten behoeve van het muziekonderwijs op scholen. In 2023 is er door uw raad een incidenteel bedrag van € 30.000 ter beschikking gesteld aan de Thoolse muziekverenigingen. Aan uw raad is in april 2023 een 'voorstel tot financiering muziekonderwijs' voorgelegd. In dit voorstel is opgenomen dat voor 2024 en 2025 door Muziekschool Zeeland en gemeente Tholen gezamenlijk een bedrag van € 30.000 per jaar beschikbaar gesteld wordt. Hierdoor is voor deze jaren vanuit de gemeente een budget van € 15.000 benodigd.

(25) Brede specifieke uitkering Gezond en Actief Leven Akkoord

Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is 3 februari ondertekend door VNG, VWS, ZN en GGD GHOR Nederland. Het akkoord omvat afspraken over het bereiken van een gezonde generatie in 2040: weerbare, gezonde mensen die opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving met een sterke sociale basis. Gemeenten kunnen voor hun eigen inzet op de doelen in het GALA een beroep doen op rijksfinanciering vanuit de brede specifieke uitkering (SPUK). In de SPUK worden bestaande en nieuwe kabinetsmiddelen gebundeld aangeboden. In de begroting is al voor een bedrag van € 200.000 aan budgetten opgenomen, welke onder de SPUK GALA verantwoord kunnen worden.

Sociaal domein

(26) Budget voor formatie-uitbreiding: consulent sociaal domein (1,0 fte) en consulent jeugd (2,0 fte)

De ingezette acties op grond van het actieplan sociaal domein hebben bij de uitvoering van de Jeugdwet geleid tot een afname van de uitgaven. De eerste jaren (2022 en 2023) is er tijdelijk extra formatie ingezet bij Jeugd en WMO (1,0 fte, € 80.000). We stellen voor de tijdelijke extra formatie structureel te maken, zodat de werkwijze die nu is ingezet gecontinueerd kan worden. Het afgelopen half jaar is er door een externe partij, te weten de Processpecialisten, gekeken naar het proces Jeugd. Naast het lean maken van het proces is ook gekeken of werk en formatie in balans zijn. De conclusie van dit onderzoek is dat er structureel 2,0 fte te weinig formatie beschikbaar is om het aantal aanvragen binnen de juiste termijn te kunnen behandelen. We stellen voor 1,0 fte structureel in te zetten. Omdat nog niet duidelijk is wat de nieuwe visie op het voorliggend veld qua formatie voor de consulenten gaat betekenen willen we de andere 1,0 fte tijdelijk inhuren en na 1 jaar evalueren.

(27) Budget voor inhuur administratieve ondersteuning jeugd

Voor administratieve ondersteuning Jeugd is tijdelijk extra inzet benodigd. Ook deze inzet willen we inhuren en na 1 jaar evalueren. Hiervoor is € 45.000 benodigd.

(28) Budget voor formatie-uitbreiding: consulent inburgering (0,89 fte)

De asielopvang in Nederland staat onder enorme druk. Door een verhoogde instroom van asielzoekers in combinatie met problemen met de uitstroom van statushouders zijn er niet voldoende opvangplekken. Op 1 juli 2022 verbleven 15.270 statushouders in COA-opvanglocaties. De uitstroom naar huisvesting is dus hard nodig om de druk op de asielopvang te verminderen. Voor 2023 is de taakstelling voor de gemeenten verdubbeld. Dit geldt ook voor de gemeente Tholen. Daarnaast is door de inwerkingtreding van de nieuwe wet Inburgering de verantwoordelijkheid van de gemeente verhoogd, waardoor er extra taken opgepakt moeten worden. Om te voldoen aan de taakstelling en de nieuwe wet Inburgering is er 1 fte aan extra formatie nodig. Omdat nog niet duidelijk is hoe e.e.a. zich toekomstgericht gaat ontwikkelen is ons voorstel om de formatie tijdelijk met 0,89 fte (€ 61.000) uit te breiden en de extra inzet na 1 jaar te evalueren.

(29) Budget voor formatie-uitbreiding: medewerker spreekuur vluchtelingen / statushouders (0,67 fte)

Het vluchtelingenspreekuur werd tot 1 januari 2023 door vrijwilligers gedraaid. Vrijwilligers gaven regelmatig aan dat de begeleiding als zwaar werd ervaren. Hierdoor is het spreekuur van Vluchtelingen hulp Tholen kwetsbaar gebleken en was er geregeld geen adequate begeleiding aanwezig. Het gevolg was dat er soms taken te laat werden opgepakt en dit leidde vervolgens weer tot problemen. Vanaf 1 januari 2023 hebben we een vaste medewerker die het spreekuur draait. Deze medewerker heeft een tijdelijk contract voor 1 jaar. Omdat nog niet duidelijk is hoe e.e.a. zich toekomstgericht gaat ontwikkelen is ons voorstel om de formatie tijdelijk met 0,67 fte (€ 45.000) uit te breiden en de extra inzet na 1 jaar te evalueren.

(30) Budget voor formatie-uitbreiding: clustercoördinator Jij op Tholen/ voorliggend veld (0,5 fte)

Het cluster Jij op Tholen bestaat uit buurtsportcoaches, jongerenwerkers, een voorzieningenconsulent en een mantelondersteuner / coördinator vrijwillige thuiszorg. 'Jij op Tholen' vervult de functie van het voorliggend veld, waar de eerste contacten gelegd worden met burgers met een mogelijke hulpvraag. Daar waar mogelijk wordt eerst gezocht naar een andere oplossing alvorens professionele hulp in te zetten. De bedoeling is het voorliggend veld nog verder te ontwikkelen en uit te breiden met buurtpedagogen, maatschappelijk werk en andere vormen van hulpverlening. Om taken en inzet van diverse disciplines te coördineren, op elkaar af stemmen en afspraken te maken, is een coördinator noodzakelijk. Inmiddels is een clustercoördinator benoemd, echter capaciteit is niet beschikbaar. Voor de coördinatie van het cluster Jij op Tholen/ voorliggend veld is minimaal 18 uur per week noodzakelijk. De kosten bedragen € 50.000 per jaar (0,5 fte schaal 11).

(31) Budget voor beleidsondersteuning PW, Inburgering en Asielbeleid (inhuur)

Per 1 januari 2023 vindt tijdelijk extra inzet plaats op het beleidsonderdeel Participatiewet c.a., Inburgering en Asielbeleid. Gezien de ontwikkelingen op dit beleidsterrein is het noodzakelijk deze inzet in 2024 en 2025 voort te zetten. De kosten bedragen € 90.000 per jaar.

(32) Budget voor beleidsondersteuning Zorg en Veiligheid (inhuur)

Een relatief nieuw beleidsterrein is 'Zorg en Veiligheid'. Zorg en Veiligheid heeft betrekking op hulpbehoevenden die te maken hebben met een opeenstapeling van persoonlijke problemen: psychische klachten, verstandelijk beperkt, verslaving, e.d. Ze zijn vaak slachtoffer van misbruik en criminaliteit, of veroorzaken zelf overlast en veiligheidsproblemen. Met het oog op goede ondersteuning en zorg én in het belang van veiligheid- en leefbaarheid is het belangrijk dat zorgprofessionals goed samenwerken met hun veiligheidspartners. In 2025 moet iedere regio een integrale aanpak hebben om kwetsbare inwoners en gezinnen de juiste huisvesting, zorg en ondersteuning te bieden. Daarnaast worden Beschermd Wonen, Maatschappelijke Ondersteuning en Vrouwenopvang gemeentelijke taken, daar waar het tot op heden taken waren van centrumgemeenten. Voor beleidsontwikkeling en ondersteuning van de procesregisseur sociale problematiek willen we tijdelijk (1 jaar) capaciteit inhuren (voor 32 uur per week). Hiermee is een bedrag gemoed van € 90.000.

(33) Budget voor formatie-uitbreiding: procescoördinator sociaal domein (0,22 fte)

Vorig jaar is de formatie voor procescoördinatie sociaal domein structureel verhoogd met 0,67 fte. Nu blijkt dat frequenter onderzoek (3/6/9 maanden), het kritische doorvragen naar hulpvragers en -verleners meer interventie vraagt van de procescoördinator. Met name bij Jeugdzorg kan een besluit grote impact hebben en vraagt daarom een uiterst zorgvuldige afweging. Om de rol van procescoördinator goed te kunnen vervullen is uitbreiding met 8 uur per week noodzakelijk. De kosten bedragen € 21.000 per jaar (0,22 fte schaal 11).

(34) Lagere bijdrage GR GGD Zeeland (uitvoering Jeugdwet door IJZ)

De uitgaven voor Jeugdhulp zijn mede door uitvoering van het Actieplan Sociaal Domein gestabiliseerd. Op basis van de uitgaven over 2022 en de eerste maanden van 2023 is een neerwaartse bijstelling van de bijdrage met € 500.000 verantwoord. De nieuwe bijdrage (€ 6.478.000) sluit aan met de door ons voorgestelde zienswijze op de concept-begroting 2024.

(35) Hogere bijdrage GR SWVO (uitvoering Wmo en doelgroepenvervoer)

Door hoge indexaties en volumestijgingen (2%) gaat de bijdrage voor uitvoering van de Wmo en het doelgroepenvervoer flink stijgen. De verhoging bedraagt structureel € 625.000. Vanaf 2025 is in de meerjarenraming nog een bezuinigingsstelpost opgenomen van € 100.000.

(36) Transformatiebudget voorliggend veld

Om het voorliggend veld nog verder te ontwikkelen is het van belang de centrale toegang en de zorgklokken of zorginitiatieven onder te brengen bij het voorliggend veld. Hiervoor is voor de komende jaren een transformatiebudget gewenst ter grootte van € 325.000. Met het transformatiebudget kunnen de kosten gedekt worden voor de bemensing van de centrale toegang (€ 200.000) en de ondersteuning van de zorgklokken en -initiatieven. Na 3 jaar evalueren we de pilot.

(37) Budget voor vervanging meubilair Meulvliet en De Wellevaete

Voor vervanging van meubilair is in 2024 een budget van € 40.000 benodigd.

Volksgezondheid en milieu

(38) Hogere bijdrage GR GGD Zeeland

Het bedrag van € 38.000 betreft de mutatie in de bijdrage aan GR GGD Zeeland boven de VZG-norm. De verhoging op grond van al eerder vastgestelde begrotingswijzigingen (Prenataal Huisbezoek 2022-5, Basis op Orde 2023-1 en Nu niet zwanger 2023-2) leidt tot een verhoging van de bijdrage met € 221.000. Deze is meegenomen onder nr. 55.

(39) Uitvoeringsbudget bodem(beleids)taken

Grote maatschappelijke opgaven, zoals omgaan met de verandering van het klimaat en de energietransitie, zorgen ervoor dat het bodembeleid veranderd. Op 25 november 2022 heeft de Minister de beleidsbrief Water en Bodem Sturend in de ruimtelijke ordening naar de Tweede Kamer gestuurd. Hierin zijn 'structureerende keuzes' en uitgangspunten opgesteld die richting geven aan de verdere uitwerking. Eén van de maatregelen betreft het ruimtelijk ordenen van de ondergrond. Hiervoor moeten alle functies van de Thoolse ondergrond in kaart worden gebracht. Ook dient een paragraaf bodem en ondergrond in de Omgevingsvisie te worden opgenomen met de toekomstige inrichting van de ondergrond. Ook gebiedsgerichte programma's met doelen voor de ondergrond dienen te worden opgesteld door de gemeente samen met kennispartijen, Provincie en Waterschap. Voor al deze taken zal de komende jaren beleidsmatig de nodige inspanningen verricht moeten worden. Voor sommige keuzes is benodigde specialistische expertise van een ingenieursbureau nodig. Hiervoor is voor de jaren 2024 en 2025 een budget benodigd van € 18.000.

(40) Hoger budget voor natuurouders

Bij de behandeling van de programmabegroting 2022 is unaniem de motie aangenomen om meer taken bij de natuurouderwerkgroep en natuurouders te leggen. Hiervoor is op dat moment € 16.000 structureel vrijgemaakt. Nu de gesprekken in de afrondende fase zijn beland blijken de natuurouderwerkgroep en natuurouders structureel meer budget nodig te hebben. Het voorstel is daarom de structurele bijdrage op te hogen met € 10.000 tot € 26.000.

Bij de vaststelling van de Visie op de Energiebalans heeft de raad meer ruimte aan de natuurouderwerkgroep willen geven. Zij stimuleren natuurouders (vrijwilligers) om natuureducatieve lessen op basisscholen op te pakken. Daarnaast geven zij zelf de nodige ondersteuning aan scholen. Na de eerdere verhoging is nu afgesproken dat elke basisschool in de gemeente Tholen een subsidie van € 1.000 per school zal ontvangen (totaal € 21.000). Dit bedrag benutten de scholen voor de natuurouderwerkgroep. Verder is € 5.000 voor vaste uitgaven (randvoorwaarden) benodigd, zoals een website, cursussen, bedankjes inzet vrijwilligers etc.

(41) Budget voor Zeeuws Energieakkoord / Regionale Energiestrategie

De Zeeuwse gemeenten werken al jaren op het vlak van klimaat & energie (Zeeuws Energieakkoord of ZEA) én de Regionale Energie Strategie (RES) nauw samen. Deze samenwerking zal de komende jaren geïntensiveerd worden vanwege allereerste regio-brede projecten en ontwikkelingen in een meer structurele samenwerking. Op dit moment is voor deze samenwerking een uitbreiding van het benodigd budget voorzien van € 50.000 structureel. Hiervoor wordt een vaste basisorganisatie ingericht en een flexibele projectorganisatie. Voorbeelden van deze samenwerking zijn de Regionale Energie Strategie (RES), het Nationaal Isolatie Programma (NIP), de regionale Transitievisie Warmte (TVW) en andere projecten, waarvoor alle gemeenten aan de lat staan.

(42) Budget voor stimuleringsregeling verduurzaming gebouwen (sport, kerken en cultuur)

Verenigingen, kerken etc. kunnen een beroep op het energienoodfonds doen. Naast deze oplossing voor de korte termijn is het verduurzamen van het maatschappelijk vastgoed op de lange termijn een belangrijk aandachtspunt. Dit project is ook in de Visie op de Energiebalans benoemd. Met een stimuleringsregeling kunnen de duurzaamheidsinvesteringen voor de besturen van de accommodaties worden gestimuleerd en geeft deze voeding aan de bewustwording van verduurzaming van de leefomgeving. Het project zal 2 tot 3 jaar duren.

(43) Budget voor circulaire economie

In Zeeland wordt in 2023 samengewerkt aan een beleidsplan met uitvoeringsagenda. In de loop van 2023 zal duidelijk worden welke thema's precies opgepakt zullen worden in de komende jaren en aan welke doelstellingen we gaan werken. De voorlopige thema's zijn bouw & gebouwde omgeving, openbare ruimte & infra, afval, grondstoffen & gedrag en inkoop & consumptie. Voor 2024 wordt daarom een 1^e inschatting gemaakt dat € 15.000 nodig zal zijn.

(44) Specifieke uitkering CDOKE (formatie in eerdere jaren geregeld)

Gemeenten en provincies spelen een belangrijke rol in de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid. Het kabinet heeft daarom de specifieke uitkering 'tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid' (CDOKE) in het leven geroepen. Het kabinet trekt tot en met 2025 € 1,04 miljard uit om gemeenten en provincies te ondersteunen. Met dit geld kan extra personeel aangetrokken worden, kennis vergroot worden en externe expertise in huis gehaald worden. Voor de jaren 2026 t/m 2030 wordt op een later moment een nieuwe regeling opengesteld. Voor Tholen gaat het jaarlijks om een bedrag van afgerond € 500.000. De formatie op dit terrein hebben we in eerdere jaren al ingevuld.

(45) Budget voor klimaatadaptatie: publiciteitsacties

Voor het vervolg van plan boom, verhuispakketten en andere stimuleringsacties is t/m 2026 jaarlijks een budget van € 38.000 benodigd.

(46) Budget voor klimaatadaptatie Zeeuwse uitvoeringsagenda

Dit bedrag van € 10.000 betreft de bijdrage aan de Zeeuwse samenwerking t/m 2026.

(47) Budget voor verduurzamingsmaatregelen gemeentelijke gebouwen

Voor verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen is voor de jaren 2024 en 2025 een budget benodigd van € 100.000. Het gaat o.a. om vervanging van de verlichting (door LED) en maatregelen met betrekking tot koeling/ ventilatie.

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

(48) Budget voor uitvoering nationale prestatieafspraken en Wet versterking regie volkshuisvesting

N.a.v. de nationale prestatieafspraken en de Wet versterking regie volkshuisvesting, welke sinds 16 februari in consultatie ligt, krijgen gemeenten de plicht diverse beleidsstukken op te stellen zoals een volkshuisvestingsprogramma en een huisvestingsverordening. Met het voorgestelde budget van € 20.000 voor de jaren 2024 en 2025 kan hier uitvoering aan gegeven worden door het laten opstellen van deze stukken (of begeleiden daarbij) door daarin gespecialiseerde bureaus en het laten uitvoeren van de onderzoeken die aan de beleidsstukken ten grondslag liggen.

(49) Budget voor juridisch advies bij complexe ruimtelijke projecten

Afgelopen jaren is in complexe zaken verschillende malen specialistische juridische expertise nodig geweest. Deze specialistische expertise van gerenommeerde advocatenkantoren kent uurtarieven van gemiddeld € 400. De verwachting is dat voor de bekende lopende dossiers deze hulp ook de komende 2 jaren nodig zal zijn. Met het voorgestelde budget van € 60.000 per jaar kan de inhuur van specialistische expertise de komende 2 jaren worden voortgezet.

(50) Budget voor juridisch advies bij handhaving

De laatste jaren is een forse toename te zien in de reguliere juridische handhavingswerkzaamheden, waarbij ook (zo blijkt uit de jurisprudentie) een steeds uitgebreidere motivering benodigd is. Daarnaast zal met de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen de druk op de juridische handhaving mogelijk verder toenemen. In de afgelopen jaren is steeds extra capaciteit ingehuurd. Om de juridische handhaving op adequaat niveau uit te kunnen blijven voeren zetten we de inhuur in 2024 en 2025 voort (€ 110.000 per jaar).

(51) Budget voor formatie-uitbreiding: beleidsmedewerker wonen / volkshuisvesting (0,5 fte)

Naast alle reguliere taken Wonen, prestatieafspraken Stadlander en versnellingsaanpak wonen/Woondeal is er nieuwe wetgeving op komst op het terrein van Volkshuisvesting. De Wet versterking regie Volkshuisvesting treedt op 1 januari 2024 in werking. Deze wet komt voort uit de noodzaak voor vernieuwing van het volkshuisvestelijk stelsel, waarbij overheden meer regie krijgen op de volkshuisvesting. Dit betekent dat gemeenten diverse beleidsstukken moeten opstellen en implementeren waaronder een volkshuisvestingsprogramma (ter vervanging van de woonvisie) en daaropvolgend een huisvestingsverordening, een woon-zorgvisie (in samenwerking met het sociaal domein) en uitvoeringsplannen voor de transitievisie warmte (in samenwerking met collega's duurzaamheid). Om uitvoering te kunnen geven aan deze extra taken en in te spelen op alle ontwikkelingen is in 2023 extra capaciteit aangetrokken. Hiervoor was 0,5 fte beschikbaar. De noodzakelijke uitbreiding van 0,5 fte (€ 42.000) dient nog structureel te worden geformaliseerd.

Overhead

(52) Hoger budget voor salarissen

Voor 2024 houden we rekening met een stijging van de kosten van het ambtelijk apparaat van € 650.000 (bijna 4%). Verder bedraagt de aanvullende verhoging op grond van de CAO Gemeenten 2023 structureel € 300.000. Er was rekening gehouden met een stijging van € 800.000, terwijl € 1.100.000 benodigd is.

(53) Budget voor dotatie voorziening verlofsparen

Op grond van de aangepaste cao-gemeenteambtenaren kunnen medewerkers vanaf 2022 hun bovenwettelijke verlof omzetten in spaarverlof. Voor de verplichting moet een voorziening worden opgenomen, omdat er sprake is van een spaarsaldo dat in de tijd naar verwachting niet van gelijke omvang zal zijn qua toevoegingen en opnamen. In de opbouwjaren zal naar verwachting vooral sprake zijn van toevoegingen en groei van de omvang van het spaarsaldo. Hiermee is voor 2024 een budget gemoeid van ongeveer € 130.000. We laten de groei van de voorziening spaarverlof jaarlijks met 5% aflopen.

(54) Hoger budget voor opstal- en inboedelverzekering

Als gevolg van de uitgevoerde herbouwwaardetaxaties stijgt de premie voor de opstal- en inboedelverzekering met ongeveer € 35.000.

(55) Budget voor inflatiecorrectie GR-en o.b.v. VZG-richtlijn: 3,4%

Wij hanteren de VZG-richtlijn, waardoor de toegestane inflatiecorrectie voor de begroting 2024 van Zeeuwse gemeenschappelijke regelingen 3,4% bedraagt. Hiervoor is een budget van € 400.000 benodigd.

(56) Budget voor inflatiecorrectie overig (CEP 2023: prijsontwikkeling BBP 2022-2024)

Voor inflatiecorrectie van alle overige budgetten binnen de reguliere exploitatie ramen we een bedrag van afgerond € 1.200.000 (€ 15.000.000 x 8%).

(57) Hogere bijdrage GR Sabewa Zeeland

Dit betreft de mutatie in de bijdrage aan GR Sabewa Zeeland boven de VZG-norm.

(58) Hogere bijdrage GR ICTWBW

Dit betreft de mutatie in de bijdrage aan GR ICTWBW boven de 3,4%.

(59) Budget voor formatie-uitbreiding: medewerker P&O (0,89 fte)

De groei van de organisatie en de krappe arbeidsmarkt leiden tot een hoge werkdruk op gebied van P&O. Daarom is uitbreiding van de formatie met 0,89 fte noodzakelijk (€ 71.000).

(60) Budget voor formatie-uitbreiding: adviseur informatiebeveiliging (1,0 fte)

In de programmabegroting 2023 is voor informatiebeveiliging tijdelijke uitbreiding van de formatie (met 1,0 fte) tot en met 2025 opgenomen. Deze capaciteit blijkt structureel nodig te zijn. De dreiging is hoog, de organisatie vraagt meer ondersteuning bij de implementatie en borging van maatregelen in het kader van informatieveiligheid en het uitvoeren van audits. Het benodigde budget bedraagt € 80.000.

(61) Budget voor formatie-uitbreiding: medewerker informatiebeheer (0,22 fte + hogere inschaling)

Bij het informatiebeheer wordt het steeds belangrijker om aan de voorkant van het proces goed na te denken over de inrichting en niet alleen zorg te dragen voor de archivering. We willen een medewerker die met pensioen gaat vervangen door een adviseur, waardoor de personele uitbreiding beperkt blijft tot 0,22 fte. Hiervoor is een budget benodigd van € 30.000.

(62) Budget voor formatie-uitbreiding: juridisch adviseur concernzaken (0,4 fte)

In verband met toenemende werkzaamheden op het gebied van juridische advisering is het noodzakelijk gebleken om de formatie ten behoeve van concernzaken met 0,4 fte uit te breiden. Hiervoor is een budget benodigd van € 38.000.

(63) Budget voor uitbreiding website gemeentearchief

Voor uitbreiding van de website van het gemeentearchief met een archievencomponent en voor hosting van extra digitale archieven is structureel een budget benodigd van € 15.000.

(64) Budget voor het wegwerken van achterstanden in restauratie archief

Voor het wegwerken van achterstanden bij de restauratie van het archief is in 2024 een incidenteel budget benodigd van € 30.000.

(65) Budget voor cloudmigratie applicatie koppeling landelijke voorzieningen (EnableU)

Omdat steeds meer software als een dienst wordt afgenomen is het nodig om ook de applicatie voor koppeling van de landelijke voorzieningen (EnableU) te migreren naar de Cloud. Hiervoor is een budget benodigd van € 43.000 structureel en € 54.000 eenmalig.

(66) Hoger budget voor dataverbruik mobiele datakaarten

Door toename van het dataverbruik (met name door cameratoezicht) is een hoger budget van € 10.000 nodig voor mobiele datakaarten.

(67) Budget voor informatieveiligheid (diverse projecten)

Voor diverse projecten op het terrein van informatieveiligheid is in 2024 een budget benodigd van € 95.000.

3.4 Investeringsagenda

bedragen x € 1.000			2024	2025	2026	2027
Realisatie Masterplan Infra (verhoging minus € 150.000 subsidie)	1	1.875.000	141	141	141	141
Realisatie nieuwbouw scholen Oud-V'meer (2026, 2e deel)	2	4.090.000	0	0	0	92
Beregeningsinstallatie sportvelden	3	350.000	26	26	26	26
Herinrichting gedeelte Dalemsestraat Tholen	4	95.000	7	7	7	7
Ontwikkeling openbare ruimte	5	500.000	38	38	38	38
Realisatie van openbare toiletvoorzieningen (motie)	6	250.000	19	19	19	19
Vervanging van komportalen op ontsluitende wegen	7	100.000	8	8	8	8
Realisatie laadpalen gemeentewerkplaats	8	85.000	11	11	11	11
Renovatie molens	9	500.000	28	28	28	28
Aanpassing Stadhuis Hoogstraat te Tholen	10	125.000	9	9	9	9
Vervanging voertuigen en machines GB 2024 (naar € 197.000)	11	65.000	9	9	9	9
Vervanging voertuigen en machines GB 2025 (naar € 165.000)	11	68.000	0	9	9	9
Vervanging voertuigen en machines GB 2026 (2e deel)	11	135.000	0	0	9	9
Vervanging voertuigen en machines GB 2026 (naar € 188.000)	11	53.000	0	0	7	7
Vervanging voertuigen en machines GB 2027	11	178.000	0	0	0	24
Totale lasten investeringsagenda			296	305	321	437

(1) Realisatie Masterplan Infra

Op basis van het vastgestelde Mobiliteitsplan 2022-2030 bestaat de ambitie om de parkeercapaciteit te vergroten voor medische functies in de Vliethof en voor bezoekers (toeristen) van de binnenstad, in combinatie met de aanleg van een mobiliteitshub, inclusief een fietsenstalling. Hiervoor is een plan uitgewerkt binnen het projectgebied van het Masterplan Tholen, zijnde op de locatie van de oude schoolgebouwen aan de Molenvlietsedijk.

Het eerdere plan om op deze locatie een 3^e veld voor VV Tholense Boys aan te leggen, komt te vervallen. De behoefte aan een 3^e veld wordt nog nader onderzocht. Ook het vraagstuk renovatie of nieuwbouw Calvijn College vraagt om nadere uitwerking.

De totale investeringskosten zijn geraamd op € 2.175.000. In de investeringsplanning is voor een mobiliteitshub al € 150.000 opgenomen. Wij verwachten bovendien een provinciale subsidie van € 150.000. Daarom is een aanvullend krediet benodigd van € 1.875.000. De aanvullende kapitaallasten komen bij een afschrijvingsduur van 25 jaar uit op € 141.000.

(2) Realisatie nieuwbouw scholen Oud-V'meer (2026, 2e deel)

De investeringsbedragen voor de scholen in Oud-Vossemeer vloeien voort uit het Integraal Huisvestingsplan. Voor BBS De Ark is een investering geraamd van € 1.174.000, voor BBS Sint Anthonius € 1.756.000 en voor OBS De Heenrecht € 1.160.000. Afschrijving vindt plaats in 40 jaar.

(3) Beregeningsinstallatie sportvelden

In de afgelopen jaren hebben we meermaals te maken gehad met droge zomers, waardoor voetbalverenigingen een hele periode geen gebruik konden maken van de velden. Bij veel sportaccommodaties is geen zoetwaterbron in de nabijheid aanwezig is. Voor beregening is men aangewezen op leidingwater en/of vervoer van water door tractoren met een gierkar. Dit is vanuit duurzaamheid en klimaatadaptie bezien geen houdbare situatie. In 2023 wordt er een onderzoek naar gedaan naar een mogelijke oplossing per accommodatie. Voorstel is om vooruitlopend hierop een investeringskrediet van € 350.000 beschikbaar te stellen, hetgeen neerkomt op een jaarlijkse kapitaallast van € 26.000 bij een economische levensduur van 25 jaar.

(4) Herinrichting gedeelte Dalemsestraat Tholen

Dit betreft de herinrichting van het resterende gedeelte. Afschrijving vindt plaats in 25 jaar. De kapitaallasten komen dan uit op € 7.000.

(5) Ontwikkeling openbare ruimte

Voorstel is om knelpunten in de openbare ruimte nogmaals een investeringskrediet van € 500.000 beschikbaar te stellen. Naast maatregelen op het gebied van groen, mobiliteit en recreatieve voorzieningen in de kernen gaat het hierbij ook om de verbetering van de beeldkwaliteit, bijvoorbeeld in relatie tot erfgoed. Ook ideeën afkomstig van de dorpsagenda's kunnen hiermee op korte termijn bekostigd worden, zodat we als gemeente slagvaardig kunnen optreden. De kapitaallasten op basis van een afschrijvingsduur van 25 jaar bedragen € 38.000.

(6) Realisatie van openbare toiletvoorzieningen

Voorstel is om op basis van de motie van uw raad van maart 2023 een investeringskrediet van € 250.000 beschikbaar te stellen voor de realisatie van openbare toiletvoorzieningen. Afschrijving vindt plaats in 25 jaar. De kapitaallasten komen dan uit op € 19.000.

(7) Vervanging van komportalen op ontsluitende wegen

De komportalen zijn rond 2000 geplaatst en zijn aan het einde van hun levensduur. We willen deze vervangen door duurzame portalen. Afschrijving vindt plaats in 25 jaar. De kapitaallasten komen uit op € 8.000.

(8) Realisatie laadpalen gemeentewerkplaats

In het kader van duurzaamheid gaat het team Gemeentebedrijf de komende jaren steeds meer overschakelen op elektrische bedrijfsvoertuigen. Hiervoor zijn extra laadpalen op het terrein benodigd. Ook is er de wens een laadpaal voor medewerkers en bezoekers aan te brengen. Het investeringsbedrag bedraagt € 85.000. Afschrijving vindt plaats in 10 jaar. De kapitaallasten bedragen € 11.000.

(9) Renovatie molens

Door materiaalmoetheid en lasdefecten aan de roeden is renovatie van de molens op korte termijn noodzakelijk. Het investeringsbedrag schatten we in op € 500.000, hetgeen neerkomt op een jaarlijkse kapitaallast van € 28.000 op basis van afschrijving in 50 jaar.

(10) Aanpassing Stadhuis Hoogstraat te Tholen

In het kader van toegankelijkheid wordt het oude Stadhuis te Tholen in 2024 aangepast. Het investeringsbedrag voor de aanpassing bedraagt naar verwachting € 125.000. Afschrijving vindt plaats in 25 jaar.

(11) Vervanging voertuigen en machines GB

Dit betreffen reguliere vervangingsinvesteringen van bedrijfsvoertuigen en machines (Gemeentebedrijf). Afschrijving vindt plaats in 10 jaar.

3.5 Mutaties in reserves

bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Lagere storting algemene reserve niet vrij besteedbaar	-300	-200	-400	-200
Aanwending reserve Oekraïne-middelen	-60	0	0	0
Aanwending algemene reserve niet vrij besteedbaar	-227	0	-441	0
Totaal mutaties in reserves	-587	-200	-841	-200

Op basis van de programmabegroting 2023 vindt een storting in de Algemene reserve niet vrij besteedbaar plaats van € 300.000 in 2024 en van € 400.000 in de jaren erna. Met deze storting werd het risico afgedekt dat de in de begroting opgenomen taakstellingen niet of slechts gedeeltelijk gerealiseerd zouden worden. Helaas is de taakstelling op de uitvoering van de Wmo niet haalbaar gebleken. De storting in de jaren 2024 en 2026 draaien we daarom volledig terug. In 2025 en 2027 halveren we de storting. Het resterende bedrag in 2027 (€ 200.000) is voldoende om het structurele risico van de nog resterende taakstellingen af te dekken.

Voor het resterende tekort in de jaren 2024 (€ 227.000) en 2026 (€ 441.000) vindt een aanwending van de algemene reserve niet vrij besteedbaar plaats.

4. Meerjarenraming lange termijn

De globale financiële consequenties van het duurzaam financieel beleid voor de periode 2028-2033 hebben wij hieronder weergegeven:

bedragen x € 1.000	Nieuwe inv.	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Saldo programmabegroting 2024 / mjr 2025-2027		-61	-61	-61	-61	-61	-61
Saldo investeringen		0	0	0	0	0	0
Totaal		-61	-61	-61	-61	-61	-61
		overschot	overschot	overschot	overschot	overschot	overschot

Op basis van de huidige uitgangspunten ontstaat in 2033 een structureel overschot van € 61.000.

5. Reservepositie

5.1 Ontwikkeling algemene reserve vrij besteedbaar

Het eigen vermogen laat per 31 december 2022 de volgende stand zien:

Algemene reserve vrij besteedbaar	5.166.000
Algemene reserve niet vrij besteedbaar	26.239.000
Bestemmingsreserves	2.876.000
Gerealiseerd resultaat 2022	11.555.000
Totaal reserves per 31 december 2022	45.836.000

De Algemene reserve vrij besteedbaar bedraagt ultimo 2022 € 5,166 miljoen. Het verloop is als volgt:

Verloopoverzicht	
Saldo Algemene reserve vrij besteedbaar per 1 januari 2023	5.166.000
Mutaties 2023 o.b.v. programmabegroting 2023 en mjr 2024-2026	0
Doorgeschoven activiteiten uit 2022	-2.197.000
Saldo Algemene reserve vrij besteedbaar per 1 januari 2024	2.969.000
Mutaties 2024 o.b.v. programmabegroting 2023 en mjr 2024-2026	0
Mutaties Kadernota 2024 jaarschijf 2024	0
Saldo Algemene reserve vrij besteedbaar per 1 januari 2025	2.969.000
Mutaties 2025 o.b.v. programmabegroting 2023 en mjr 2024-2026	0
Mutaties Kadernota 2024 jaarschijf 2025	0
Saldo Algemene reserve vrij besteedbaar per 1 januari 2026	2.969.000
Mutaties 2026 o.b.v. programmabegroting 2023 en mjr 2024-2026	0
Mutaties Kadernota 2024 jaarschijf 2026	0
Saldo Algemene reserve vrij besteedbaar per 31 december 2026 en 2027	2.969.000

5.2 Ontwikkeling solvabiliteit

Bij de kadernota 2022 heeft u de solvabiliteitsdoelstelling bijgesteld naar 30% eind 2030. De solvabiliteit bedraagt ultimo 2022 39%. De doelstelling is daarom ruimschoots behaald. In komende jaren zijn nog winstnemingen op grondexploitaties te verwachten tot een bedrag van ongeveer € 5 miljoen, alsmede dividenden van ZEH.

6. Voorstel

Wij stellen u voor de Kadernota 2024 vast te stellen.

Burgemeester en wethouders van Tholen,

J.K. Fraanje
secretaris

M.L.P. Sijbers
burgemeester

7. Raadsbesluit

No.: BZ-2023-06-28

De raad van de gemeente Tholen;

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 12 juni 2023;

b e s l u i t:

De Kadernota 2024 vast te stellen en voorts:

- in 2024 een budget van € 39.000 ter beschikking te stellen voor het geven van een extra kwaliteitsimpuls aan de kleinere speeltuinen. Dekking vindt plaats door middel van een aanwending van de algemene reserve vrij besteedbaar. Dit punt komt voort uit het amendement Kwaliteitsimpuls speeltuinen, ingediend door SGP, CU, VVD, PVDA/Groenlinks, SP, ABT en GDA.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente
Tholen in zijn openbare vergadering van 6 juli 2023.

, voorzitter

, griffier